

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravištvu v tiskarni sv. Cirila, kroško ulice, št. 5. — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slovenske ljudske šole in pa c. k. okrajna glavarstva.

V drž. zboru so v seji dne 4. decembra poslanec Vošnjak in njegovi slovenski tovariši izročili važno interpelacijo do ministerskega predsednika kot voditelja notranjega ministerstva, in so jo podpisali tudi nemški poslanci, ki so v Hohenwartovem klubu. Glasi se po besedi tako-le:

Po temeljnem državnem zakonu so v deželah, kjer prebiva več narodov, javne šole tako vrediti, da dobi vsak narod k izobraževanju potrebna sredstva v svojem jeziku, ne da bi ga silili učiti se drugega deželne jezika.

Ne zmené se za to določbo ukazal je deželni šolski svet štajarski, v katerem slovenska narodnost nima nobenega zastopnika, dasiravno na Štajarskem po zadnjem ljudskem štetju, poleg 794.841 Nemcev prebiva tudi 388.419 Slovencev, z odredbo z dne 22. februarja 1887 št. 823 in z odredbo z dne 26. aprila 1887 št. 1925, nemški učni jezik za vse slovenske ljudske šole, ne da bi bile izvzete celo enorazredne šole s poludnevним poukom. Po tej odredbi je od drugega šolskega leta naprej nemščina za vsakega slovenskega otroka obligaten učni predmet, v večrazrednih ljudskih šolah pa je nemški jezik v višjih razredih večjidel tudi učni jezik.

Zaradi tega državnemu temeljnemu zakonu toliko nasprotujočega siljenja k učitvi drugega deželne jezika po ljudskih šolah izročil je dr. Poklukar s tovariši dne 18. oktobra 1887 interpelacijo do prevzvišenega ministra za uk in bogočastje, v kateri so zahtevali, da se prej omenjena ukaza štajarskega deželne šolskega sveta odpravita in izda ministerska odredba, po kateri naj bo v slovenskih ljudskih šolah slovenski jezik edini učni jezik, nemščina pa naj se poučuje le kot neobligaten učni predmet po dovršenem tretjem šolskem letu.

Na to interpelacijo do današnjega dne še

ni nobenega odgovora in prej omenjena protipostavna ukaza štajarskega deželne šolskega sveta sta še sedaj v veljavi.

Zato so se občine same ojačile, da bi branile svoje, v državnem temeljnem zakonu jim zagotovljene pravice, ter so začele postavnim potem učnemu ministerstvu pošiljati svoje pritožbe, katere je ministerstvo tako reševalo, da ima v slovenskih ljudskih šolah vseskozi veljati slovenski učni jezik, nemščina pa naj se uči kot neobligaten učni predmet, vendar pa je starišem na prosto voljo dano, šolskemu vodstvu naznaniti, da se njih otroci nemškega pouka ne bodo vdeleževali.

Človek bi mislil, da bodo politične oblasti iz tega odloka c. kr. učnega ministerstva izprevidele, kako se imajo v šolskem vprašanju ravnati, in se li smejo in koliko se smejo v to zadevo vtikati. Temu pa ni tako; take postavno sklenjene pritožbe občin in starišev se namreč kolikor mogoče ovirajo, da bi ne prišle do svojega cilja in namena.

Na Koroškem, zlasti v Celovškem in Beljaškem okrajnem glavarstvu je več slovenskih občin tamošnjemu deželnemu šolskemu svetu poslalo prošnje, da se v njih ljudskih šolah vpelje slovenski učni jezik. Da bi pa te prošnje, oziroma pritožbe zadržali, podajali so se okrajni glavarji v dotične občine in so z vsakaterimi pripomočki, katerih javna sodba ne bi potrdila, večjidel res tudi dosegli, da so občine svoje prošnje zopet umaknile.

Prav po tem vzgledu ravna tudi okrajni glavar v Brežicah na Štajarskem. V zadnjem času so se namreč zoper gori omenjena ukaza deželne šolskega sveta pri deželnem šolskem svetu in učnemu ministerstvu pritožile občine Podsreda, Gorjane, Pilštanj, Zdole in Drensko Rebro v Brežiškem političnem okraju ter so zahtevale, da se njih ljudske šole v jezikovnem oziru vravnajo v soglasji z omenjenimi že čestokrat storjenimi ministerskimi razsodbami.

Da bi pa te pritožbe ne dospеле do svo-

jega cilja in namena, poda se omenjeni gospod okrajni glavar v imenovane občine, in sicer dne 12. oktobra t. l. v Podsredo in Gorjane, dne 16. oktobra pa v Kozje, kamor pokliče občinske zastope iz Pilštanja, Zdol in Dreanskega Rebra ter jih opozarja na svojo veljavo kot okrajni glavar. V Podsredi je neki celo tako govoril, kakor da bi ga bilo cesarsko namestništvo v Gradci nalašč zato tje poslalo, in ker je zbranim občinskim zastopnikom pridigoval, da bodo morali, ako ostanejo pri svoji pritožbi, sami plačevati učitelja za neobligatni nemški pouk in vsled tega nositi večja davčna bremena, posrečilo se mu je res, da so štiri občine umaknile svoje pritožbe, in da se je proti temu uprla samo občina Dreansko Rebno.

Ker je milovanja vredno, da se slovenskim občinam v boji za narodno šolo delajo take zapreke in od takih strani; ker so se tukaj omenjene reči že večkrat godile in se je po pravici bati, da bi se utegnile ponavljati, podpisani Njega prevzvišenost dostojno vprašajo:

1. Je-li to nepoklicano in nikakor ne opravičeno vtikanje političnih uradnikov v sklepe občin gledé jezikovne vravnave ljudskih šol, ki hudo žali po državnem temeljnem zakonu slovenskemu narodu zagotovljene pravice, Njega prevzvišenosti znano, in 2. ga-li hoče odpraviti?

Na ti vprašanji je torej treba vladi, da nam poda odgovor in razumeje se, da ga pričakuje človek tem brž, čem bolj se zanese na pravicoljubje sedanje vlade na Dunaji.

O trganji kmetij.

(Govor dr. Gregorčca v drž. zboru.)

(Dalje.)

Najhujše kaže se tam, kjer že več časa smejo zemljišča trgati, kjer velja rimsko pravo počenši od francoskega zasedanja leta 1809 naprej. To so dežele: Kranjska, Goriška, Primorje z Istrijo in Dalmacijo. Kranjski deželni zbor je sklical enketo zastran agrarnega vprašanja. Ta poroča o skoro neverjetnih razkosovanjih kmetij v pritlična posestvica. Tako so na primer blizu Krškega 3 ali 4 srednje velike kmetije razdrobili na 64 parcel. Teh vsaka ima sedaj svojo bajtico, nič živine, nič gnoja, samo revščino. Po Notranjskem, Goriškem, štejejo le malo večjih kmetijskih posestev, v Istriji in Dalmaciji, zlasti ob morji pa je nekdanji samostalni kmet sedaj reven „colono“. Tudi na Ogerskem prikazivajo se slabi nasledki trganja in drobljenja zemljišč. V 10 letih izginilo je 748.457 kmetijskih posestev. Pokupili so jih večinoma — judje. Slobodno trganje kmetijskih zemljišč torej za kmetijski stan ni tako brezopasno, kakor nam je to zabičeval poročevalec manjščine agrarnega odseka. Po mojem mnenju je svobodno

trganje ali razkosovanje zemljišč kmetickemu stanu dedni, smrtni sovražnik.

Hočem navesti še nekoliko dokazov!

Jugoslavjani, izvzemši Slovence, Hrvati in Srbi na Hrvatskem, Slavonskem, poprejšnji Krajini, v celej Bosni in Hercegovini, na Srbskem, Bolgari v Macedonskem in zapadnem Bolgarskem imajo celo posebno agrarno pravo, osnovano na podlagi staroslavjanskega rodbinskega in običajskega prava. To je jugoslavjanska — zadruga.

Navajal sem vse to, naj dokažem, kako more svobodno trganje in razkosovanje zemljišč uničevati tudi tako izborne naprave agrarske, kakor so jugoslovanske zadruge. Sedaj želim še navesti ali omeniti še drugo, tudi slavjansko agrarno pravo. To je ruski — „mir“. Tukaj družijo se rodbinsko zemljiščno lastništvo z občinskim. Več rodbin skupaj stori občino. Kar poseda rodbina okoli svojega dvorca, to je rodbinska last. Kar pa ona v poljedelstvo potrebuje njiv, travnikov, pašnikov, gozdov, to je občinsko ali mirovo ter se ne more ne z dolgovi obložiti ne razprodati. Car Aleksander II. je dovolil mir ali občinska posestva razdeliti med posamezne rodbine. Toda le malo kmetov se je tega dovoljenja posluževalo. Ogromna večina ruskih kmetov, okoli 50 milijonov prebiva na svojih rodbinskih in občinskih posestvih varno tako, da jih s teh ne more pregnati noben grajščak, noben upnik, noben oderuh. Naposled omenjam še izvirnega načina, po katerem so severni Amerikanci agrarno vprašanje umeli tako ukreniti, da imajo sedaj krepak kmetijski stan srednje velikosti.

Prvi naseljenci angleški so si osnovali v Ameriki ogromna veleposestva. Pristaš demokratov in predsednik Jefferson je hotel ona veleposestva razbiti. Poslužil se je najboljšega sredstva, rimskega prava s svobodnim trganjem zemljišč. V 60 letih bilo je delo dognano, veleposestva razrušena. Toda prikazala se je druga nepovoljnost, pritličasta posestva, zadolženje in odiranje po oderuhih. Leta 1837 je pobegnilo mnogo dolžnikov pred neusmiljenimi upniki v deželo Teksas. Da bi tukaj pred temi varni bili, sklenila je država Teksas zakon, kateri prepoveduje s hišo preskrbljeno zemljišče prodati zavoljo dolgov. Dom, domača hiša bi naj ostala rodbini nedotakljiva. To je prvi zakon o kmetijskih domih nerušljivih ali „heimstättengesetz“. Kmalu osnuje se agrarna stranka, katera ni mirovala, dokler niso vse zavezne severo-ameriške države sklenile podobnih zakonov na korist kmetiskim domom. Sedaj imajo že krepak kmetijski stan, čegar posestva so srednje velikosti, 10 do 160 akres, na katerih živi nad 5 milijonov kmetijskih rodbin; teh zemljišča ne smejo razkosovati zaradi dolgov pa tudi ne prodavati.

(Konec prih.)